



The Holy See

KATEHEZA PAPE BENEDIKTA XVI.

NA OPĆOJ AUDIJENCIJI

Srijeda, 14. svibnja 2008.

U dijalogu sa svim kulturama zadrati identitet kršćanske vjere

Draga braćo i sestre, kad se nastojimo približiti nekom drevnom piscu, obično se najprije elimo upoznati s njegovim ivotopisom, kako bismo njegove spise mogli smjestiti u odgovarajući povijesni okvir. U slučaju Pseudo-Dionizija Areopagita, riječ je o obrnutom procesu: moramo početi izravno od njegovih spisa, da bismo mogli na neki način odrediti njihova autora, o kojemu nemamo drugih vijesti. Spise prvi puta navodi Sever, antiohijski patrijarh, na početku 6. stoljeća, a on ih i pripisuje Dioniziju, članu vijeća na Areopagu, kojega je sveti Pavao sreo za svoga posjeta Ateni (usp. Dj 17,34). Čini se da je ovaj tajanstveni pisac zapravo pisao na početku 6. stoljeća, vjerojatno u Siriji. Odatle su se njegovi spisi, i zbog uvjerenja o njihovu apostolskom autoritetu, ubrzo proširili Grčkom, a potom zadobili osobito značenje i na latinskom Zapadu, posebice počevši od 12. stoljeća, kad su bili prihvaćeni kao naročito mjerodavni zbog načina kako postavljaju i razvijaju mističku teologiju.

U tom se smislu čine značajnima dva djela ovoga pisca: O Bojim imenima i O mističkoj teologiji. Pseudo-Dionizije u potpunosti je svjestan da se, za poznavanje Boga u kršćanskom smislu, nije dovoljno osloniti samo na razumske putove, koji omogućavaju da se stigne do prvog Pokretača svemira, do prvog Uzroka svih događaja. Ovaj istinski teolog nastoji, naprotiv, u prvom redu sabrati attribute što ih Bogu pridaje Biblija, kao što su "Svjetlo", "ivot", "Dobro", "Mudrost", "Ljepota". Prvi je korak tako pozitivno izučavanje, ono što Dionizije naziva katafatičkom ili afirmativnom teologijom. Taj korak označuje napor onoga koji eli biti poučen. Kao takav, on sa zahvalnošću prima dar objave, bez primjedbi i ispraznih istraivanja. Unatoč tome, on vrlo brzo otkriva da nijedno od ovih imena ne izriče u punini veliko otajstvo Boga. Posljedica je takva iskustva apofatička (od grčkoga apofatike, negativna) teologija, to jest teologija se ne plaši priznati

vlastito neznanje. U toj fazi teolog radije govori o Bogu kroz nijekanje, govori ono što Bog nije, ono u čemu On nadilazi naša opća znanja: Bog je nevidljiv, neshvatljiv, nedostian itd.

Ipak, ovo sveto neznanje ne guši, ne obeshrabruje, nego uvodi u umjetnost razumijevanja objavljenih pojmova kao usporedbi što ih je Gospodin pripovijedao, koji pozivaju na traenje dubljeg smisla onoga što se poznaje samo površinski. Takvi se pojmovi dakle ne razumiju kao razumska znanja, kao postavke koje nam dozvoljavaju jasno poznavanje boanske naravi, nego kao korisne slike koje mogu voditi naše sposobnosti prema motrenju onoga što nadilazi svako razumijevanje. Na taj se način ostvaruje simboličko poznavanje, koje tumači pojmove kao znakove osobnoga odnosa, upotrijebljene u ivom razgovoru s Njime koji se objavljuje nama. To je dobro poznata činjenica: razgovor dviju osoba koje se ljube ostvaruje se u najvećoj mjeri putem znakova. Tako se i razgovor vjernika s Bogom događa u obliku simboličke teologije, u obliku mistike, gdje spekulacija uzmiče pred kontemplacijom i znanje pred iskustvom. Da bi postigao taj cilj, teolog se nastoji očistiti (katharsis), tako da postane sposoban za prosvjetljenje (ellampsis), koje će ga navesti da se zauzme na putu usavršavanja (teleiosis), čiji je završetak poboanstvenjenje (theosis). Apofatizam Pseudo-Dionizija tako je ponajprije nutarnja raspoloivost koja odbija zatvoriti Boga u jednostavne pojmove i isključuje svaku apstraktnu teologiju koja bi htjela otajstva Boga prilagoditi ljudskoj misli. Riječ je o egzistencijalnom stavu koji obuzima cijelu osobu, budući da nema istinske teologije koja bi se mogla smjestiti izvan iskustva i koja ne bi zahtijevala osobno preobraenje u novog čovjeka.

Znamo da je već prije shemu mističnoga uzlaenja izloio Grgur Nisenski. To objašnjava i zašto su na grčkom Istoku Pseudo-Dionizijevi spisi vrlo brzo postali poznati. Na njima su se nadahnjivali posebice sirijski autori. Kasnije su oni stigli i do srednjovjekovnih latinskih autora i izvršili odlučujući utjecaj na mističke pisce kao što su Hugo i Rikard iz Sv. Viktora, sveti Bernard, pa čak i skolastički teolozi poput svetog Tome. Tim se putem njihov utjecaj proširio i na mistike razdoblja renesanse kao što su Tereza Avilska i sveti Ivan od Kria, čija mistička shema ipak izgleda blia onoj što ju je opisao Grgur Nisenski u ivotu Mojsijevu. U njoj se na simboličan način slijede događaji opisani u Bibliji: 1) narod vidi munje i čuje gromove, ali ostaje u nizini: strah od Boga dovoljan je za spasenje po čišćenju; 2) Mojsije započinje uspon na Sinaj (koji kod karmelićana postaje brdo Karmel): to je pozitivna teologija; 3) Mojsije stie na vrh, no Bog još nije ondje, nadilazi ljudske sposobnosti uspinjanja; zbog toga Mojsije ne nalazi svjetlo, nego tamu: to je negativna teologija; 4) ova Boja nedohvatljivost potiče u ljudskom srcu veliku elju da krene novim putem, putem ljubavi. Po njoj i tame postaju prigoda za novo, savršenije poznavanje, puno poboanstvujućih rasvjetljenja.

Kod Pseudo-Dionizija, uz dvije navedene rasprave, nalazimo još dvije koje se bave mističkim naukom s drugačije točke gledišta. Zna se da se u istočnoj tradiciji monaški ivot posvećen trajnoj kontemplaciji naziva "anđeoski ivot". Ova terminologija potvrđena je i tekstom Evanđelja gdje se kae da nebeski duhovi neprestano gledaju lice Boje (usp. Mt 18,10). Što moemo reći o anđelima? Naš autor na njih primjenjuje istu metodu koju rabi kod govora o poznavanju Boga. U spisu O

nebeskoj hijerarhiji on sabire imena kojima se anđeli nazivaju u Bibliji. Na taj način moe razlučiti devet korova anđeoskih, koje dijeli u tri trijade, te ih predstavlja u hijerarhijskom redu, koji je očito samo simboličan: 1) Serafini, Kerubini, Prijestolja; 2) Gospodstva, Sile, Moći; 3) Vlasti, Arkandeli, Anđeli. Danas nas na ova imena podsjeća liturgija, naročito u misnom predslavlju. Našem se autoru čini jednostavnijom rasporedba zemaljske hijerarhije, izloena u njegovu spisu O crkvenoj hijerarhiji. I ovdje on slijedi trijade, tumačeći kako sila boanskoga djelovanja, u procesu čišćenja koje se prenosi od redova njoj bliih do onih najdaljih, sve vodi do zajedništva s Bogom. Trima glavnim sakramentima - krtu, euharistiji i potvrdi - odgovaraju tri vrste članova Crkve: laici, monasi i sveti sluitelji. Ovi posljednji, sjedinjeni svetim pomazanjem, podijeljeni su na biskupe, svećenike i đakone.

Suvremenom čitatelju takve se sheme čine površnim, no moramo voditi računa o okruenju u kojem je ovaj "dionizijevski svijet" opisan. U helenističkom svijetu čašćen je sklad svemira, viđen kao plod utjecaja neosobnoga kozmičkoga zakona, pa se tako vrlo često dolazilo do fatalizma. Pseudo-Dionizije, i sam poštovalac skladne ljepote svemira što je veliča helenistička kultura, kao kršćanin se neophodno pitao o načinu kako u taj svijet uključiti pravu vjeru, čuvajući njezinu transcendentnu vrijednost. Upravo iz toga njegova napora proizlazi aktualnost njegova nauka: u našem vremenu tolike su nove kulture stupile na prizorište svijeta; potrebno je uspostaviti dijalog s njima da bi se preuzele autentične vrijednosti koje sa sobom nose, ali to valja činiti tako da se ničim ne podruje kršćanski identitet, utemeljen na Objavi. Krist nam je rekao: "Pođite dakle i učinite mojim učenicima sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga" (Mt 28,19). Kao pravi Bog i pravi Čovjek, on je glava kako zemaljske tako i nebeske hijerarhije. Svaki Kristov učenik, kojem god hijerarhijskom redu pripadao, pozvan je raditi u izgradnji toga kozmičkoga jedinstva, svjestan da će se, kada sve bude podloeno Kristu, "tada i on sam, Sin, podloiti Onomu koji je njemu sve podloio da Bog bude sve u svemu" (1Kor 15,28)

Apel

Moje se misli u ovom trenutku upravljaju prema stanovništvu Sečuana i kineskih primorskih pokrajina, teško pogođenih potresom koji je izazvao velike gubitke u ljudskim ivotima, velik broj nestalih, te neprocjenjivu štetu. Duhom sam uz sve osobe kušane tako razornom nesrećom. Pozivam vas da mi se pridruite u molitvi, moleći od Boga olakšanje za sve koji pate i potporu za sve one koji nastoje odgovoriti na neposrednu potrebu pomoći.

Papin pozdrav hrvatskim hodočasnicima na hrvatskom

Od srca pozdravljam sve hrvatske hodočasnike, a osobito krizmanike iz Hrvatske Katoličke Misije u Münchenu te visoke dunosnike Ministarstva obrane Republike Hrvatske. Neka Kristova blizina i mir budu sigurnost i radost vaših ivota. Hvaljen Isus i Marija!

Copyright © Dicastero per la Comunicazione - Libreria Editrice Vaticana